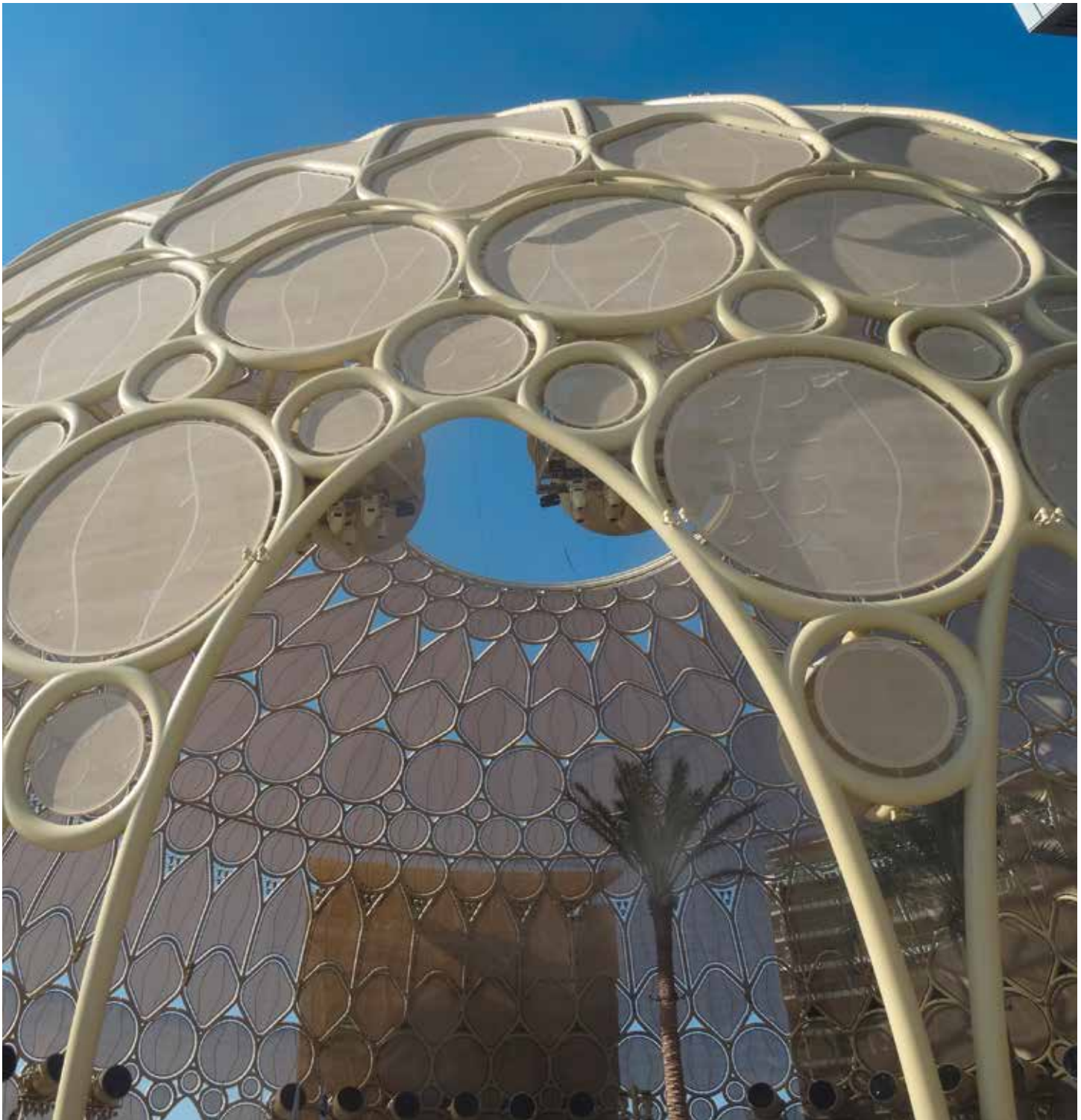

Egyesült arab világkiállítás

Expo 2020, Dubai, 2021–2022

szöveg | text: **Lóvei Pál**
fotók | photos: **Lóvei Pál**

AZ EXPO KÖZÉPPONTJÁBAN ÁLLÓ AL WASL PLAZA RÉSZLETE, TERVEZŐK: ADRIAN SMITH + GORDON GILL

AZ EGYESÜLT ARAB EMÍRSÉGEK PAVILONJA, TERVEZŐ: SANTIAGO CALATRAVA

A világkiállítások 170 éves története nem mentes a kataklizmáktól. A 2020/2021 telére tervezett, azóta is Expo2020-ként kommunikált világkiállítást egy évvel kellett elhalasztani a koronavírus-járvány miatt.

Az Egyesült Arab Emírségek legismertebb központjában, Dubajban az országgrészt Abu-Dzabitól elválasztó határ közelében kijelölt, sivatagos terület szabad kezet adott a vezérterv alkotóinak, az 1955-ben St Louis-ban George F. Hellmuth, Gyo Obata és George Kassabaum által alapított HOK Architects világcégnek. „Az elmék összekapcsolása – a jövő megteremtése” (*Connecting Minds, Creating the Future*) című kiállítás 2,5 km²-ét tengelyesen szimmetrikus rendben osztották ki. A metró is fogadó kiállítási központ főbejárati csarnokának tengelyét a hivatalos eseményeknek helyet adó ünnepi térből vezetett, széles sugárút folytatja, betorkollva az expó legmagasabb építményébe, az áttört acélszerkezetű, félgömbnél nagyobb, hatalmas kupolát formázó Al Wasl Plaza-ba, amellyel valamivel távolabb egy vele koncentrikus, a kiállítási központ két vége között futó körút alkot rendszert. A körút a szárazságot jól tűző Chaf fáról kapta a nevét – a sivatagban élőknek árnyat

nyújtó, találkozási helyként is szolgáló növény az Emírségek nemzeti fája. A Plaza-tól induló hat sugárút nemcsak a körút övezte területet osztja körcikkekre, hanem tovább folytatódva, a világkiállítás altémáit térben meghatározó három, mandorla alakú virágszirmot, illetve az ezek közeit kitöltő két parkot is lehatárolja. Így a központi gömb, arab neve „kapcsolat” jelentésének megfelelően, a belőle induló öt térséggel a kiállítás mondanivalóját logikus és áttekinthető térrendszerré formálja.

A három virágszirm csúcsában helyezték el az altémák kifejtésére szolgáló témapavilonokat. A középtengelyben a „Fenntarthatóság” épületét a Grimshaw Architects, kétoldal a „Lehetőség” és a „Mobilitás” csarnokait a 2006-ban Joaquin Perez-Goicoechea és Nasser Abulhasan által alapított, Madrid és Kuwait központú AGI Architects, illetve a Foster + Partners tervezték. A két parknak a központi területre eső részét az Emírségek Santiago Calatrava jegyezte nemzeti pavilonja, illetve egy hatalmas, kraterszerű, víz-hang-fény alkotta, bejárható installáció tölti ki – utóbbi a „vizes” feladatokra specializálódott, korábban a Disneynek dolgozó Mark Fuller, Melanie Simon és Alan Robinson által 1983-ban Los Angelesben alapított WET (Water Entertainment Technologies) cég munkája.

Mind a szirmok, mind a parkok külső sávjait a nagyobb, önálló építészeti koncepciót hordozó, főleg nemzeti pavilonok sorozata foglalja el – közel hetven épület/építmény, köztük a „Mobilitás” és a Jubileumi park határán emelt magyar pavilon (tervezője: Csernyus Lőrinc, lásd MÉ 2021/6) –, míg a szirmok belsejében kisebb, túlnyomórészt a rendezők által biztosított, többnyire két-két országnak helyet adó épületek sorakoznak. Ez utóbbiakra a rendezők meglehetősen büszkék, mert a korábbi expók nagy Afrika-, Karibi-, Csendes-óceáni csarnokainak „nemzeti” paravánépítésze helyett most mind a 192 résztvevő ország kiállítása a kültérből közelíthető meg. Az utak, épületsorok és területek jól áttekinthető, „ideális” rendszerének alaprajzilag virághoz

TÖLCSÉRES ÁRNYÉKOLÓRENDSZER A PAVILONOK KÖZÖTT

OROSZORSZÁG PAVILONJA, TERVEZŐK: SZERGEJ TSCHOBAN, SPEECH

SVÁJC PAVILONJA, TERVEZŐK: OOS, BELLPRAT PARTNER, LORENZ EUGSTER

NAGY-BRITANNIA PAVILONJA, TERVEZŐK: ES DEVLIN STUDIO

hasonló képe az expó madártávlati térképein az orosz hétszínvirág mese patchwork-jeként jelent meg, játékoságba fordítva a komoly rendet.

A központi pavilonok stáblistája mutatja, hogy a világkiállítás szervezői nem sokat kísérleteztek, a feladatokat a Dubajban és a korábbi világkiállításokon már bizonyított építészirodákra bízták. Norman Foster cége tervezte 2010-ben Sanghajban és 2015-ben Milánóban az Emírségek látványos pavilonjait. A Nicholas Grimshaw & Partners alkotása volt 1992-ben Sevilleben a britek épülete, ugyanott Santiago Calatrava látványos hidat emelt – most Dubajban egyébként Qatar ívelt hajóorra hajzó pavilonjával is őt bízták meg. A WET a korábbi években Dubaj legfényűzőbb épületeihez kapcsolt különleges táncoló szökőkút-együtteseket, és a dél-koreai Expo2012 tóba állított „Nagy O” víz- és fényjátéka

is az ő produkciójuk volt. A kiállítási központ és metróállomás aranyló szoborszerkezettel lezárt épületegyüttesét tervező ausztrál Woods Bagot cég fontos épületek alkotójaként már két évtizede tevékenykedik az Emírségekben.

Több feladatot Asif Khan londoni stúdiója nyert el. 2017-ben ő tervezte a kazahsztáni expó brit pavilonjának belsőépítészetét. Most a három oldalbejárat monumentális kapuszerkezete fűződik a nevéhez, a hatalmas méretű, mégis légiesen könnyed építményeket karbonszálak alkotják, mint az iszlám művészet végtelenített mintáit idéző fonadéka. A területen 38 kőből faragott, a közönség körében nagyon népszerű ülőpadot a helyi lakosság legfontosabb szellemi értékeit jelentő szavak arab kalligráfiai alkotják, a Lara Captan tipográfussal együttműködő Asif Khan tervei szerint.

A nyaranta szokásos expók időpontját az Arab-félsziget forró klímája miatt cserélték télre, a tűző nap és a meleg miatt azonban így is nagy szükség volt a külső területek árnyékolására. A széles sugárutakat hagyományos, elhúzzható textil tetőkkel védik, a körút fölé színes madarak szőnyeghálója borul, míg a virágszirmok belsejének pavilonjai között napelemeket hordozó, áttört, elegáns fémtölcsérek alatt üdögélős, parkos, vendéglőkkel elegyített, vonzó pihenőhelyeket alakítottak ki. A témapavilonok

A MISSION POSSIBLE. TÉMAPAVILON, TERVEZŐK: AGI ARCHITECTS

és a nemzeti épületek is maguk termelik meg az energiafogyasztásuk nagy hányadát, a vizes programoknál csak a párolgási veszteséget kell pótolni, és a tájékoztatók szerint a szelektíven gyűjtött hulladék túlnyomó részét is visszaforgatják a rendszerbe.

Nagy-Britannia a sanghaji és milánói expókhoz hasonlóan most is különleges szoborépülettel jelentkezett: a faborítású, sárga sugárnyalábot formázó, Es(meralda) Devlin művész-dizájnér koncepcióját megvalósító „Ver-spavilon” bejárata fölött a látogatók által megadott szavakból egy mesterséges intelligencia által kreált, végtelenített vers fényoszlopai futnak. Devlin az első női tervező a vilákiállítások történetében központi szerepet játszó Nagy-Britannia pavilonépítészetében. Yuko Nagayama személyében a japán pavilon is egy építésznő munkája, homlokzatdíszítése arabeszk és origami minták elegyét mutató, mobil elemekből áll. A 2013-as velencei építészeti biennálén Angola pavilonjával az Arany Oroszlánt elnyerő, majd a milánói expó angolai pavilonját tervező Paola Assis Nascimento volt ismét Angola látványos pavilonjának építészete. A 2016-os velencei építészeti biennálé szudáni bemutatója után Sara Elhussein tervezte országa mostani pavilonját is. Az iszlám építészet elviselhető belső klímát biztosító széltornyainak modern átíratként felül nyitott csonkakúpok sorozatából alkotta sokszínű kiállítási épületét Spanyolország, valamint hófehér, csak a nemzeti zászló vörös sávjával színezett pavilonját Ausztria.

A megszokottnál sokkal több marad meg az expó épületeiből a rendezvénysorozat után: a District 2020 program jegyében a kupola a hozzá kapcsolódó szálloda- és irodaépületekkel, a három témapavilon, az Emírségek pavilonja, a virágszirmok egyenpavilonjainak

együttese – lényegében csak az egyedi országbemutatók, valamint az óriási parkolók helyére kerülnek további lakó- és irodaépületek. A metróval és a kiépített széles utakkal a megközelítés máris megoldott, a belső közlekedéshez pedig vezető nélküli minibuszok hálózatát tervezik.

Számomra az utolsó három évtized hasonló – legmagasabb kategóriájú – vilákiállításai (Hannover, Sanghaj, Milánó) közül a legtöbb résztvevő mellett is ez volt a legösszefogottabb, és a sevillai mellett a legszebb. Árnyalják azonban a képet a főleg Délkelet-Ázsiából toborzott építőmunkások áldatlan munkakörülményeiről szóló hírek – még azzal együtt is, hogy a kétszázézer közreműködő nevét megörökítették az egyik parkban felállított, Asif Khan tervezte, monumentális szobormű felületén, amelynek oszlopsora felülnézetben a Hold növekvő, majd csökkenő fázisait mutatja.

United Arab World Exhibition Expo 2020 Dubai, 2021–2022

Scheduled for the winter of 2020/2021, and referred to as the Expo2020 ever since, this exhibition had to be postponed a year because of the Covid-19 pandemic. It is undoubtedly the best organised and integrated and, besides that of Seville, also the highest-ranking category of the world exhibitions of the past three decades (Hannover, Shanghai, Milan). Hosted by Dubai, the best known centre of the United Arab Emirates, the desert site allowed designers of the master scheme free handling. The main entrance reception hall containing the underground station is arranged around an axis that starts from the ceremonial space, which is a venue for official events, and continues in the broad avenue to join Al Wasl Plaza, the tallest building of the expo with a pierced steel structure shaped like a huge cupola larger than a hemisphere. The six avenues starting from the Plaza do not only divide the area defined by the boulevard into circular sectors, but it also continues to outline the three almond-shaped petals and the two parks filling the space in-between them. These motifs in turn spatially define the subtopics of the world exhibition.